

„LYČIŲ LYGYBĖS LINIUOTĖS“ METODOLOGINĖS APYBRAIŽOS

TYRIMO KLAUSIMŲ PAGRINDIMAS
<p>Tyrimo klausimai buvo sudarinėjami atsižvelgiant į jau egzistuojančią tokių tyrimų patirtį Lietuvoje ir užsienio šalyse. Kai kurie anketų klausimai buvo paimti iš kitų panašių tyrimų ir pritaikyti šio tyrimo anketoms.</p> <p>Rengiant anketas, atsižvelgta į žemiau išvardytų tyrimų klausimynus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • WEPs Gender Gap Analysis Tool. Autoriai: UN Global Compact. Daugiau informacijos: https://weps-gapanalysis.org/ • Sudėtinis lyčių lygybės darbo vietoje rodiklis. Autoriai: Europos Bendrijos EQUAL projekto „Gender Index“ vykdytojai (Lenkija, Lietuva). Daugiau informacijos: http://csrbaltic.lt/tag/lyciu-lygybe/ • Self-Assessment Guide on Gender Equality in Companies. Autoriai: Development Partnership of the Social Dialogue and Equality in Companies Project dalyviai (Portugalija). Daugiau informacijos: http://cite.gov.pt/asstscite/downloads/acting4p.pdf • Gender Audit Tool and Guidelines. Autoriai: Women’s Health East (Australija). Daugiau informacijos: http://whe.org.au/tfer/wp-content/uploads/sites/2/2014/06/Gender-Audit-Tool-and-Guidelines1.pdf • Measurement of Gender Equality. Autorius: Eva Krzaklewska (Lenkija). Daugiau informacijos: http://www.geq.socjologia.uj.edu.pl/documents/32447484/75036585/WP1.2.Krzaklewska_G E_Measurements.pdf
TYRIMO SRITYS
<p>Siekiant lyčių aspektu įvertinti kuo daugiau sričių, kurios galėtų atskleisti lyčių lygybės padėtį įmonėje, klausimais yra siekiama apimti ir su tiesioginiu darbu susijusius, ir nesijusius aspektus (pavyzdžiui, mikroklimatą tarp kolegų laisvalaikio metu).</p> <p>Klausimai yra išskirstyti į 8 sritis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įsidarbinimo ir paaukštinimo procesai • Darbo sąlygos • Profesinis tobulinimasis • Organizacijos kultūra • Organizacijos įvaizdis • Atlyginimas ir vertinimas • Karjeros pertrūkiai ir sugrįžimas į darbą • Organizacijos vertybės
TYRIMO EIGA
<p>Tyrimas atliekamas elektroniniu būdu, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje: http://lygybe.lt/lt/lyciu-lygybes-liniuote/781. Tyrimas turi 5 žingsnius:</p> <p>1) Įstaigos vadovas (-ė) ar jo paskirtas asmuo užpildo elektroninę darbdavio anketą, pateikdamas faktinius duomenis apie įstaigą;</p>

2) Įstaigos vadovas (-ė) ar jo paskirtas asmuo persiunčia visiems savo darbuotojams elektroninę nuorodą į jiems skirtą anoniminę darbuotojų anketą ir įpareigoja ją užpildyti per 10 dienų;

3) Pasibaigus 10 dienų terminui, gauti duomenys yra apdorojami, nustatomas įstaigos Lyčių lygybės liniuotės rodiklis;

4) Paruošiama ir vadovui (-ei) išsiunčiama glausta ataskaita su gautų duomenų vizualizacija, rekomendacijomis ir pažymėjimu, patvirtinančiu įstaigos dalyvavimą apklausoje.

5) Viešojo sektoriaus įstaigos atveju, ataskaita ir įstaigos rodiklis taip pat paviešinamas Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje. Privataus sektoriaus įstaigos atveju, paviešinamas tik įstaigos rodiklis; jai sutikus, gali būti paviešinta ir ataskaita.

Pilotinio tyrimo rezultatai bus pristatyti rugpjūčio 31 d., programos „Kurk Lietuvai“ projektų rezultatų pristatymo renginyje LR Vyriausybėje. Po šios datos „Lyčių lygybės liniuotė“ bus prieinama visoms suinteresuotoms organizacijoms.

TYRIMO REZULTATŲ SKAIČIAVIMAS

Lyčių lygybės liniuotės rodiklis apibrėžiamas kaip įstaigos lyčių lygybės padėties vertinimas balais, kai 10 lygu visiškai lygybei, o 1 – visiškai nelygybei.

Gavus atsakymus į abi – darbdavio ir darbuotojo – anketas, rodiklis skaičiuojamas 37 klausimų, suskirstytų į 8 sritis, pagrindu. Atkreiptinas dėmesys, kad:

- darbdavio anketos klausimai nr. 3 ir 4 bei nr. 5 ir 6 yra laikomi atitinkamai dvejais atskirais klausimais, kurie anketoje buvo išskirti į 4 klausimus dėl anketos išdėstymo ypatybių;
- darbdavio anketos klausimo nr. 7 ir darbuotojo anketos klausimo nr. 9 vertinimai yra sudedami į vieną, nes klausimas nr. 9 laikomas kontroliniu klausimu;
- sudarant rodiklį, nėra vertinamas darbuotojų anketos klausimas nr. 13 ir paskutinis darbuotojų anketos klausimas nr. 35 („Ar sutiktumėte su teiginiu, kad įstaigoje turėtų būti skiriama daugiau dėmesio lygių galimybių klausimams?“), nes juo siekiama įvertinti ne lyčių lygybės padėtį, o darbuotojų lūkesčius lygių galimybių politikos darbovietėje atžvilgiu;
- skaičiuojant rodiklį, darbdavio klausimai yra atitinkamai temišškai integruojami į minėtas 8 rodiklio sritis ir vertinami lygiavertiškai su darbuotojų klausimais;
- atsižvelgiant į organizacijos ypatybes ar nenumatytas problemas, galimas vieno ar kelių klausimų anuliavimas.

Pagrindinis skaičiavimas

Kiekvieno klausimo atsakymo variantui yra suteikiama skaitinė reikšmė (1-10). Apskaičiavus kiekvieno klausimo vertę, apskaičiuojami kiekvienos iš 8 sričių vidurkiai iš nustatytų joms priklausančių klausimų vertinimų. Atsakymai skaičiuojami šiuo būdu:

1. Skaičiuojamas bendras kiekvieno atsakymo reikšmių aritmetinis vidurkis, taip pat – atskirai moterų ir vyrų atsakymų reikšmių aritmetiniai vidurkiai.

2. Siekiant įvertinti ne tik atsakymų vertę, bet ir atotrūkio tarp skirtingų lyčių atsakymų vertę (t.y. kaip skirtingai į klausimą atsakė skirtingų lyčių asmenys), kiekvieno atsakymo įvertinimas susideda iš dviejų – pagrindinio ir korekcinio – elementų, kuriems priskiriamas skirtingas svoris: $100\% \times$ aritmetinis bendrų to klausimo atsakymų vidurkis - $20\% \times$ moterų ir vyrų atsakymų reikšmių atotrūkis (skirtumas) = atsakymo įvertinimas. Bendrieji klausimai laikomi tais, kurie suteikia pagrindinę informaciją ir sudaro pagrindinį rodiklio turinį, tuo tarpu skirtingų lyčių atsakymų verčių atotrūkis laikomas papildomu korekcinio elementu, kurio pagalba galima adekvačiau įvertinti gautus duomenis koreguojant juos lyčių lygybės aspektu.
3. Atsižvelgiant į visus kiekvienos iš 8 sričių atsakymų įvertinimus, apskaičiuojamas kiekvienos srities atskiras vidurkis iš tos srities atsakymų įvertinimų. Taip gaunami 8 sričių įvertinimai, kurių vidurkiai sudaro organizacijos rodiklį.

Išimtinis skaičiavimas

Žemiau įvardytiems klausimams taikomas išimtinis skaičiavimas – skaičiuojami tik bendri atsakymų reikšmių aritmetiniai vidurkiai, papildomai neskaičiuojant atotrūkio tarp skirtingų lyčių atsakymo reikšmių, nes šie klausimai skirti išsiaiškinti faktines aplinkybes, kurių buvimas ar nebuvimas nepriklauso nuo lyties:

- „Ar Jūsų darbovietėje yra įrengtas vaikų kambarys ar darželis darbuotojų vaikams?“
- „Ar, Jūsų žiniomis, įstaiga turi veiksmų planą, strategiją ar kokį kitą dokumentą, kuriuo siekiama skatinti lyčių lygybę ir/ar lygias galimybes?“

Išimtinis skaičiavimas taikomas ir klausimams apie moterų ir vyrų darbuotojų balansą, moterų ir vyrų, išėjusių vaiko priežiūros atostogų, balansą, taip pat vertinant ir darbo užmokesčio atotrūkį tarp lyčių.

Lyčių studijų literatūroje išskiriama, kad realusis moterų ir vyrų balansas užtikrinamas tuomet, kai moterų ir vyrų skaičius sudaro bent 60/40 proporciją, susidedančią iš bet kurios lyties asmenų (60 proc. gali sudaryti tiek moterys, tiek vyrai, taip pat, kaip ir 40 proc.). Nukrypimas nuo šio apibrėžto balanso gali būti laikomas lyčių nelygybės reiškiniu. Skaičiuojant moterų ir vyrų darbuotojų balansą, laikomasi šios nuostatos. Laikoma, kad 60/40 ir didesnis balansas reiškia 10, o 100/0 disbalansas reiškia 1. Skaičiuojant moterų ir vyrų, išėjusių vaiko priežiūros atostogų, balansą bus laikomasi to paties skaičiavimo principo.

Darbo užmokesčio atotrūkis skaičiuojamas atsižvelgiant į didžiausią Lietuvoje moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkį, fiksuojamą finansinės ir draudimo veiklos sektoriuje, kuris 2016 m. sudarė 38 proc. Vertinimo metu, 38 proc. ir didesniais darbo užmokesčio atotrūkiu bus suteikiama reikšmė 1. Atotrūkiui, kuris lygus 0 – reikšmė 10.

Darbdavio anketos klausimui nr. 9 („Ar įstaigoje yra diegiamos konkrečios lygių galimybių politikos priemonės? Jei taip, įvardykite kokios“) bus taikomas subjektyvus išimtinis skaičiavimas, nes gauti atsakymai nebus formalizuoti. Atsakymas į šį klausimą vertinamas subjektyviai, laikantis principo, kad viena nedidelės reikšmės priemonė (pvz., vieneri mokymai), taikoma įstaigoje, vertinama +1 balu, o didelės reikšmės priemonė (pvz., lygių galimybių politikos turėjimas) – aukštesniu balu (+3, +4, +5...), priklausomai nuo pateikto atsakymo turinio.

Po pilotinio projekto metodologija ir klausimai galės būti koreguojami atsižvelgiant į tyrimo praktinę patirtį ir tyrimo dalyvių pasiūlymus.

KLAUSIMYNAI

Darbdavio anketa

*Privaloma

1. Įstaigos pavadinimas *

2. Jūsų įstaigos ekonominės veiklos sektorius: *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- A Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė
- B Kasyba ir karjerų eksploatavimas
- C Apdirbamoji gamyba
- D Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas
- E Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas
- F Statyba
- G Didmeninė ir mažmeninė prekyba; Variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas
- H Transportas ir saugojimas
- I Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla
- J Informacija ir ryšiai
- K Finansinė ir draudimo veikla
- L Nekilnojamojo turto operacijos
- M Profesinė, mokslinė ir techninė veikla
- N Administracinė ir aptarnavimo veikla
- Viešasis valdymas ir gynyba; Privalomasis socialinis draudimas
- P Švietimas
- Q Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas
- R Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla
- S Kita aptarnavimo veikla
- T Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla
- U Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla

3. Įstaigoje dirbančių moterų skaičius: *

4. Įstaigoje dirbančių vyrų skaičius: *

5. Vaiko priežiūros atostogose esančių vyrų skaičius: *

6. Vaiko priežiūros atostogose esančių moterų skaičius: *

7. Ar įstaigoje yra įrengtas vaikų kambarys ar darželis darbuotojų vaikams? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip

- Ne, neplanuojama
- Ne, planuojama

8. Ar įstaigos dokumentuose yra numatytas lygių galimybių ar lyčių lygybės principas? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

9. Ar įstaigoje yra diegiamos konkrečios lygių galimybių politikos priemonės? Jei taip, įvardykite kokias. *

10. Ar įstaigoje yra paskirtas darbuotojas ar padalinys, atsakingas už lyčių lygybės ar lygių galimybių įgyvendinimą įstaigoje? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne, neplanuojama
- Ne, planuojama

11. Jei norite paminėti ką nors svarbaus, kas nebuvo įtraukta į apklausos klausimus, parašykite:

Darbuotojo anketa

*Privaloma

1. Įstaigos, kurioje dirbate, pavadinimas *

2. Jūsų amžius *

3. Jūsų lytis *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Moteris
- Vyras
- Kita

Įsidarbinimo ir paaukštinimo procesai

4. Ar atrankos į šį darbą metu buvo teirautasi apie Jūsų šeiminių statusą, vaikus, planavimą turėti vaikų ar kitus šeimos planus? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

5. Kaip šioje darbovietėje vertinate savo galimybes kilti pareigose? *

Pažymėkite viską, kas tinka.

- Teigiamai, matau realias galimybes
- Neigiamai, nematau realių galimybių

6. Ar, Jūsų manymu, paaukštinimo tvarka įstaigoje yra aiški ir skaidri? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip, visiškai
- Taip, iš dalies
- Ne

Darbo sąlygos

7. Jeigu turite vaikų ir/ar globos reikalaujančių šeimos narių, ar dažnai jų priežiūra ir globa apsunkina Jūsų profesinių pareigų vykdymą? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Dažnai
- Retai
- Niekada
- Neturiu

8. Ar Jūsų darbovietėje taikomos priemokos darbuotojų vaikų priežiūrai (lopšeliams, darželiams apmokėti) ir/ar lavinimui (būreliams, korepetitoriams, pamokoms apmokėti)? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne
- Nežinau

9. Ar Jūsų darbovietėje yra įrengtas vaikų kambarys ar darželis darbuotojų vaikams? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

10. Ar galėtumėte darbo metu pasiimti 1 (ar daugiau) laisvą nuo darbo valandą šeimos reikalams? (Pvz., išeiti valandą anksčiau iš darbo, kad galėtumėte pasiimti vaiką iš mokyklos ir kt. atvejais.) *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip, lengvai
- Taip, bet sunkiai
- Ne
- Nežinau

11. Ar Jūsų darbovietėje yra sudarytos sąlygos dirbti iš namų bent keletą dienų per mėnesį? *

- Pažymėkite tik vieną ovalą.
- Taip
- Ne
- Mano darbo neįmanoma atlikti iš namų

12. Ar Jūsų darbovietėje yra sudarytos sąlygos dirbti ne visą darbo dieną (ne visu etatu)? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip

- Ne

13. Ar šioje įstaigoje šiuo metu dirbate visą darbo dieną (visu etatu)? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne, dirbu ne visą darbo dieną (ne visu etatu)

Profesinis tobulinimasis

14. Ar kada nors šioje darbovietėje esate dalyvavęs (-usi) kokiuose nors kvalifikacijos kėlimo kursuose, konferencijose, seminaruose, kuriuos rengė ar apmokėjo darbovietė? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

15. Ar kada nors šioje darbovietėje buvo toks atvejis, kai norėjote dalyvauti kokiuose nors kvalifikacijos kėlimo kursuose, tačiau darbdavys jūsų neišleido? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

Organizacijos kultūra

16. Ar per pastaruosius 2 metus šioje darbovietėje esate susilaukęs (-usi) nemalonių, nepageidaujamų komentarų apie savo išvaizdą, kūno formas ir pan.? *

Pažymėkite viską, kas tinka.

- Taip, iš darbdavių
- Taip, iš kolegų
- Taip, iš klientų
- Ne

17. Ar per pastaruosius 2 metus už darbovietės ribų (kolektyvo socialiniuose tinkluose, neformaliuose susitikimuose, išvykose) esate susilaukęs (-usi) nemalonių, nepageidaujamų komentarų apie savo išvaizdą, kūno formas ir pan.? *

Pažymėkite viską, kas tinka.

- Taip, iš darbdavių
- Taip, iš kolegų
- Ne

18. Ar per pastaruosius 2 metus šioje darbovietėje esate girdėjęs (-usi) nemalonių juokelių, anekdotų apie kurią nors lytį? *

Pažymėkite viską, kas tinka.

- Taip, iš darbdavių
- Taip, iš kolegų
- Taip, iš klientų
- Ne

19. Ar per pastaruosius 2 metus už darbovietės ribų (kolektyvo socialiniuose tinkluose, neformaliuose susitikimuose, išvykose) esate girdėjęs (-usi) nemalonių juokelių, anekdotų apie kurią nors lytį? *

Pažymėkite viską, kas tinka.

- Taip, iš darbdavių
- Taip, iš kolegų
- Ne

20. Ar per pastaruosius 2 metus šioje darbovietėje buvo jums žinomas seksualinio priekabiavimo atvejis? *

Pažymėkite viską, kas tinka.

- Taip, iš darbdavių
- Taip, iš kolegų
- Taip, iš klientų
- Ne

21. Ar per pastaruosius 2 metus šioje darbovietėje esate sulaukęs (-usi) nepageidaujamo, orumą žeidžiančio seksualinio pobūdžio elgesio? *

Pažymėkite viską, kas tinka.

- Taip, iš darbdavių
- Taip, iš kolegų
- Taip, iš klientų
- Ne

22. Ar per pastaruosius 2 metus šioje darbovietėje Jums yra tekę dirbti ne pagal jūsų pareigas ir kvalifikaciją paskirtus darbus (pvz., sutvarkyti patalpas, suplauti indus ir pan.), kurie žeidė jūsų orumą? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

Organizacijos įvaizdis

23. Ar Jūsų įstaiga yra naudojusi stereotipinius lyčių įvaizdžius savo komunikacijoje, leidiniuose ir (ar) reklamoje? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne
- Nežinau

24. Kaip manote, kas dažniau atstovauja Jūsų įstaigą viešumoje (pristatymuose, konferencijose, bendraujant su žiniasklaida ir pan.)? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Moterys
- Vyrai
- Vienodai tiek moterys, tiek vyrai

Atlyginimas ir vertinimas

25. Ar jaučiatės pakankamai vertinama(-s) savo darbe? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip, visiškai
- Taip, iš dalies
- Ne
- Nežinau

26. Kaip dažnai Jūsų gerai atliktą darbą giria ir įvertina tiesioginis vadovas? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Dažnai
- Retkarčiais
- Retai
- Niekada

27. Kaip manote, ar jūsų įstaigoje lyties kriterijus daro įtaką atlyginimų dydžiui (įskaitant visą papildomą skatinimą, priemokas, premijas)? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

28. Nurodykite savo atlyginimo dydį (su priedais ir priemokomis), kurį gaunate "į rankas". *

Karjeros pertrūkiai ir sugrįžimas į darbą

29. Ar pasibaigus vaiko priežiūros atostogoms buvote sugrąžintas (-a) į tas pačias pareigas, kuriasėjote iki atostogų? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne, sugrąžino į aukštesnes
- Ne, sugrąžino į žemesnes
- Nebuvau išėjęs (-usi)

30. Ar sugrįžus atgal į šią darbovietę po vaiko priežiūros atostogų gavote tokį patį atlyginimą, kokį gaudavote iki atostogų? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne, sugrįžęs (-usi) gavau didesnį
- Ne, sugrįžęs (-usi) gavau mažesnį
- Nebuvau išėjęs (-usi)

31. Ar Jūsų darbovietėje yra skatinama sugrįžti į darbą po vaiko priežiūros atostogų anksčiau negu po 2 metų? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip

- Ne
- Nežinau

Organizacijos vertybės

32. Kaip manote, ar lyčių lygybės bei lygių galimybių principas yra viena iš jūsų įstaigos vertybių? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip, visiškai
- Taip, iš dalies
- Ne

33. Ar, Jūsų žiniomis, įstaiga turi veiksmų planą, strategiją ar kokį kitą dokumentą, kuriuo siekiama skatinti lyčių lygybę ir/ar lygias galimybes? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

34. Ar kada nors teko dalyvauti šios įstaigos organizuose ar finansuotose mokymuose apie lyčių lygybę ir/ar lygias galimybes? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip
- Ne

35. Ar sutiktumėte su teiginiu, kad įstaigoje turėtų būti skiriama daugiau dėmesio lygių galimybių klausimams? *

Pažymėkite tik vieną ovalą.

- Taip, visiškai
- Taip, iš dalies
- Ne